

BASHKËSITË E **TJERA ETNIKE**

Gjetjet kyqe nga hulumtimi sasior dhe cilësor

Bashkësitë e tjera etnike - përkufizimi dhe madhësia

Sipas regjistrimit të vitit 2002, shqiptarët etnikë janë bashkësitë më e madhe etnike në vend, me 25.1% të popullsisë së përgjithshme, ndërsa bashkësitë e tjera jo-shumicë përbëjnë 10% të popullsisë së përgjithshme. Këto përfshijnë: turqit etnikë (3.85%), romët (2.66%), serbët etnikë (1.78%), boshnjakët etnikë (0.84%) dhe vllahët (0.48%). Bashkësitë e tjera etnike (kroate, malazeze, sllovene, ruse dhe të tjerë) përfaqësohen me rreth 1%.

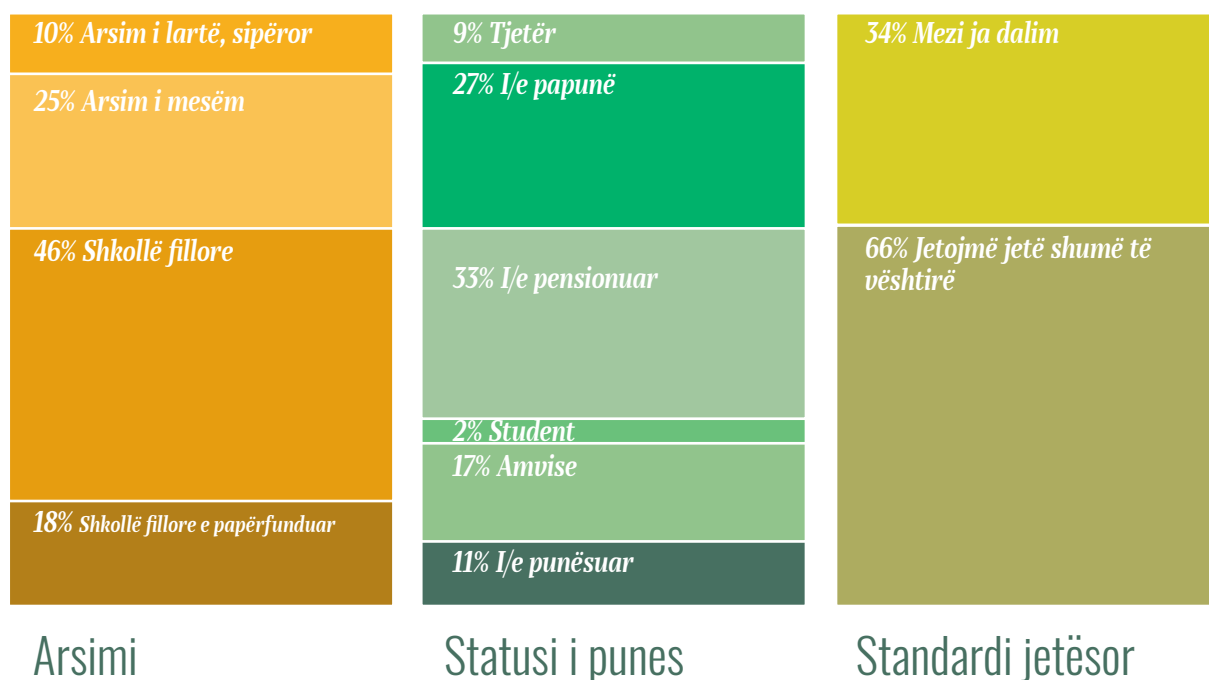
Struktura demografike etnike në Maqedoninë e Veriut përfshin bashkësinë me shumicë etnike maqedonase (në disa rajone komunitet jo-shumicë), bashkësinë jo-shumicë etnik shqiptar (në disa rajone komuniteti shumicë) dhe romët, turqit etnikë, serbët etnikë, vllahët dhe grupet të tjera jo-shumicë.

Bashkësitë e tjera etnike udhëhiqen nga Ligji për promovimin dhe mbrojtjen e të drejtave të anëtarëve të bashkësive etnike që përbëjnë më pak se 20% të popullsisë së Maqedonisë së Veriut.

Profili demografik

Gjithsej 119 qytetarë nga bashkësitë e tjera etnike morën pjesë në anketën sasiore ballë për ballë.

Për të fituar një pasqyrë të thellë të prejardhjes, perceptimeve dhe mendimeve të grupit, sondazhi sasior u plotësua nga një fokus grup.

TEMAT E INTERESIT

Interesi për zhvillimet socio-politike në vend

Sa jeni i/e interesuar për zhvillimet aktuale socio-politike në vend dhe në botë?

17%

Shumë

35%

Deri diku

31%

Jo shumë

17%

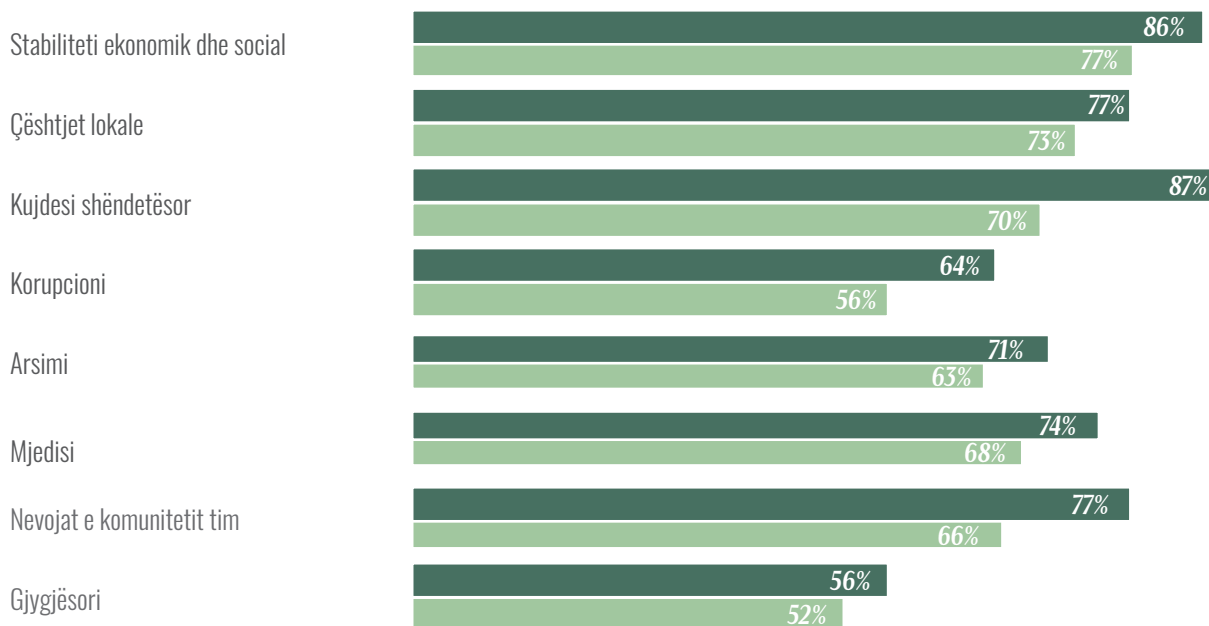
Aspak

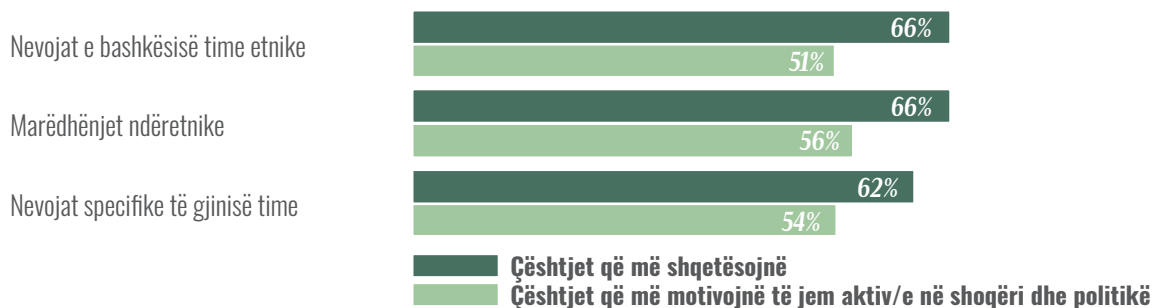
Pothuajse gjysma e të anketuarve (48%) nuk janë “aspak” ose “jo shumë të interesuar” për zhvillimet aktuale socio-politike në vend dhe në botë, ndërsa 52% janë “shumë” ose “disi të interesuar”. Hulumtimi tregon se nuk ka ndonjë dallim të theksuar të interesit për zhvillimet socio-politike krahasuar me popullatën e përgjithshme. Gjysma e pjesëmarrësve në sondazh rrallë ose kurrë nuk i diskutojnë këto çështje me njerëz të tjerë, gjashtë përqind më tepër krahasuar me popullatën e përgjithshme (44%).

Shqetësimet

Sa mendoni se ju shqetësojnë informacionet/çështjet/temat e mëposhtme?

Sa do të thoshit që çështjet/temat e mëposhtme ju motivojnë të jeni aktiv/e në shoqëri dhe në politikë?

Më shumë se tre të katërtat e të anketuarve treguan se kujdesi shëndetësor (87%), stabiliteti ekonomik dhe social (86%) dhe çështjet lokale (77%) janë shqetësoime e tyre kryesore. Po këto çështje janë dhe motivuesit kryesorë që ata të jenë më aktivë në shoqëri dhe në politikë.

Pjesëmarrësit e sondazhit janë më së paku të shqetësuar për nevojat specifike në lidhje me gjyqësorin, nevojat specifike lidhur me gjininë dhe korrupsionin.

BURIMET E INFORMACIONIT

Pjesëmarrësit në diskutimin në grupin e fokusit treguan se ata ndjekin media të ndryshme për të marrë informacione të llojllojshme. Kryesisht ndjekin zhvillimet shtetërore dhe, ndryshe nga grupet e tjera, janë gjithashtu të interesuar edhe për zhvillimet globale dhe rajonale. Të anketuarit i perceptojnë mediat si të njëanshme dhe fort të politizuara dhe përpiqen të shmangin lajmet politike.

Më shumë se gjysma e pjesëmarrësve (55%) kanë treguar se televizioni është burimi kryesor i informacionit.

TV 55%

Pothuajse të gjithë pjesëmarrësit deklarojnë se nuk u besojnë mediave për shkak të mungesës së objektivitetit: “ngaqë paraqesin informacionin për t’i pëlqyer një partie të caktuar”. Për t’iu kundërvënë këtij fenomeni, të anketuarit marrin dhe krahasojnë informacione nga disa media.

Lidhur me zhvillimet kombëtare, pjesëmarrësit e grupeve të fokusit janë përgjithësisht të interesuar në lidhje me formimin e qeverisë së re, pandeminë me COVID-19, kujdesin shëndetësor, rifillimin e prezencës fizike në shkolla dhe arsimin në përgjithësi.

Më shumë se gjysma e të anketuarve (55%) theksojnë se televizioni është burimi kryesor i informacionit për ta dhe dy nga dhjetë thonë se për zhvillimet socio-politike njoftohen përmes rrjeteve sociale. Një pjesë e konsiderueshme e të anketuarve (34.8%) përdorin portalet e internetit si burim informacioni dhe 8% familjen dhe miqtë e tyre. Ngjashëm me popullatën e përgjithshme, 7% e të anketuarve nga bashkësitë e tjera etnike deklarojnë se nuk janë të informuar fare.

PJESËMARRJA QYTETARE

Shtatëdhjetë e shtatë përqind (77%) e të anketuarve nuk janë të interesuar për angazhim më të madh qytetar.

A keni qenë i/e përfshirë në ndonjë ngjarje, aktivitet ose proces që mund të ketë ndikuar në ndryshime në komunitet ose në vendin ku jetoni?

A jeni i/e interesuar që të keni një përfshirje më aktive qytetare?

Për më tepër, pjesëmarrësit në studim përshkruan faktorët e mëposhtëm që kontribuojnë në pjesëmarrjen e tyre të ulët qytetare:

- ♦ Mendësia, kultura dhe edukimi pasiv dhe indiferent që nuk njeh, stimulon ose koordinon sjellje aktive.
- ♦ Ndarja e njerëzve, mungesa e solidaritetit.
- ♦ Ndikim i fortë politik në sektorin e shoqërisë civile.
- ♦ Frika nga sanksionet.

“ Çoni njerëzit deri në prag të ekzistencës, frikësoni ata dhe mendësia e tyre nuk do të jetë më problem. ”
Mashkull, 46, turk etnik, Manastir

Faktorët që nxisin përfshirjen

Përgjegjësia e sistemit (24%) dhe përfitimet personale ose familjare (23%) janë nxitësit kryesorë që shumica e të anketuarve të bëhen më të angazhuar qytetarisht dhe të shkaktojnë ndryshime në komunitet, siç bëhet e qartë nga një e katërta e të anketuarve. Faktorë të tjerë motivues kanë të bëjnë me përfaqësimin e interesave të tyre (14%).

Gjashtë nga dhjetë të anketuar (57%) nuk besojnë se mund të ushtrojnë një ndikim qytetar, duke përfshirë një rritje prej 5% krahasuar me popullsinë e përgjithshme (52%). Më shumë se një e katërta (27%) besojnë se ata mund të kenë një ndikim domethënës në komunën e tyre.

Pjesa më e madhe e të anketuarve besojnë se nuk mund të ndikojnë në punën e parlamentit pavarësisht modelit të përfaqësimit të drejtpërdrejtë. Në përputhje me trendin në të gjitha grupet demografike, të anketuarit besojnë se nuk mund të ushtrojnë një ndikim domethënës në ndonjë institucion tjetër përveç komunës së tyre.

Gatishmëria dhe aftësia për të marrë pjesë në aktivitete qytetare

Në lidhje me pjesëmarrjen në jetën publike, pjesëmarrësit në sondazh janë më të gatshëm që t'i përgjigjen një pyetësori (52%), të takojnë kolegë/miq për të diskutuar çështje personale ose familjare (46%), dhe të lexojnë një broshurë ose një fletushka (40%).

Ne cilen nga aktivitetet qytetare dëshironi të merrni pjesë?

52%

Të përgjigjeni në pyetësorë

40%

Të lexoni broshurë ose fletushkë

46%

Të takoni kolege/gë, miq për të diskutuar

PROCESI ZGJEDHOR

Pjesëmarrësit e sondazhit kanë tendencë t'i lidhin zgjedhjet në vend me fraza të tilla si “të parregullta”, “humbje parash”, “premtime të rreme”, “falsifikim zgjedhjesh” dhe “korrupsion”.

A besoni se çdo votë është e rëndësishme dhe mund të ndikojë në rezultatet e zgjedhjeve?

73%

Po

13%

Jo

3%

Refuzon të përgjigjet

10%

Nuk e din

Një pjesë e të anketuarve besojnë se dita e zgjedhjeve rrjedh në qetësi, pa parregullsi të konsiderueshme krahasuar me ditët e votimit në fillim të viteve 2000 të cilat u dëmtuan nga incidente, të shtëna me armë zjarri dhe mbushje të kutive të votimit; megjithatë, presioni, kërcënimi, punësimet politike dhe ryshfeti vazhdojnë.

Një pjesë e konsiderueshme e të anketuarve besojnë në rëndësinë e çdo vote. Rreth tre të katërtat e të anketuarve besojnë se çdo votë ka rëndësinë e vet dhe mund të ndikojë në rezultatet e zgjedhjeve (73%), përkundrazi 13% që nuk e besojnë këtë. Përqindja e fundit është dukshëm më e ulët krahasuar me popullsinë e përgjithshme (18,5%).

Më shumë se gjysma e të anketuarve (53%) tregojnë se votimi në vetvete nuk është i mjaftueshëm për të përfshirë qytetarët në ndryshime të politikave, tre nga dhjetë të anketuar (29%) besojnë se votimi është i mjaftueshëm, ndërsa 11% nuk kanë mendim për këtë çështje.

Motivimi për të votuar

Sa rregullisht ju votoni?

53% rregullisht

25% shpesh

12% ndonjëherë

3% zakonisht

3% asnjëherë

Pesëdhjetë e tre përqind (53%) e pjesëmarrësve në sondazh votojnë pothuajse rregullisht, 25% votojnë shpesh, 12% ndonjëherë, 3% zakonisht nuk votojnë dhe 3% nuk votojnë kurrë.

Të anketuarit kanë tendencë të ndryshojnë zgjedhjen e tyre elektorale më shpesh sesa grupet e tjera të profilit. Më shumë se gjysma votojnë për parti të ndryshme politike, ndërsa 30% votojnë rregullisht për të njëjtën parti, e cila është një rënie prej dhjetë përqind krahasuar me popullsinë e përgjithshme.

Faktorët që ndikojnë në vendimin e tyre për të votuar

Ngjashëm me popullatën e përgjithshme, tre faktorët kryesorë që ndikojnë tek të anketuarit në këtë grup të dalin dhe të votojnë janë: perceptimi se votimi është një e drejtë dhe detyrë qytetare (48%), perspektiva më të mira (44%) dhe frika se dikush mund të keqpërdorë votën e tyre (34%).

48%

E drejta dhe detyra qytetare

44%

Ardhmëri më e mirë

34%

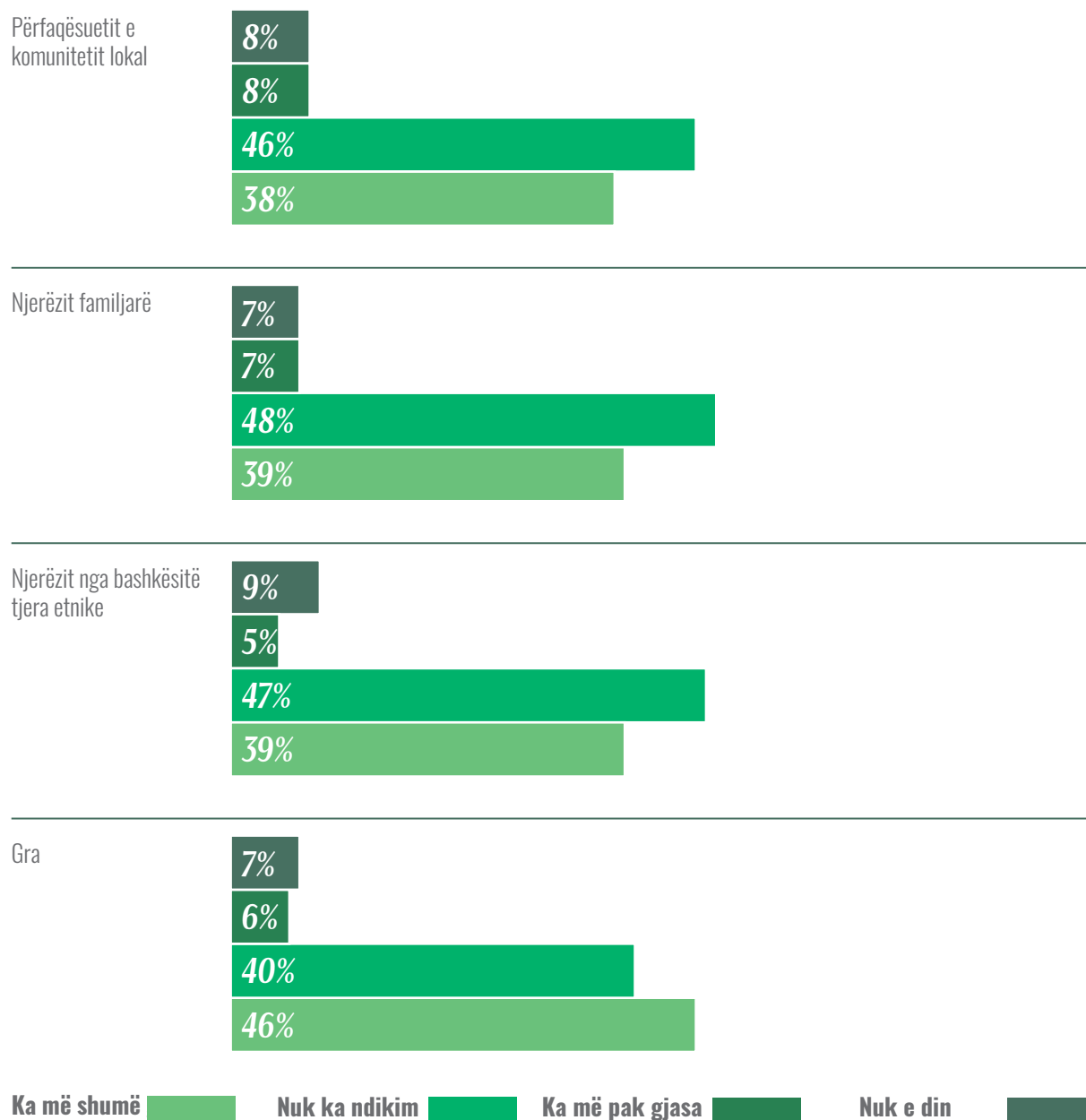
Frika se dikush do ta vjedhë votën e tyre

Pothuajse dy të tretat e të anketuarve (65%) thonë se vendimi i tyre për të votuar zakonisht ose shumë shpesh përputhet me atë të familjeve të tyre, ndërsa një e treta (34%) thonë se vendimi i tyre është i njëjtë apo se është shpeshherë i njëjtë me atë të miqve të tyre.

Ky grup demografik ka më shumë të ngjarë të votojë për një parti politike nëse gratë përfshihen në listat e kandidatëve për zgjedhjet parlamentare ose lokale .

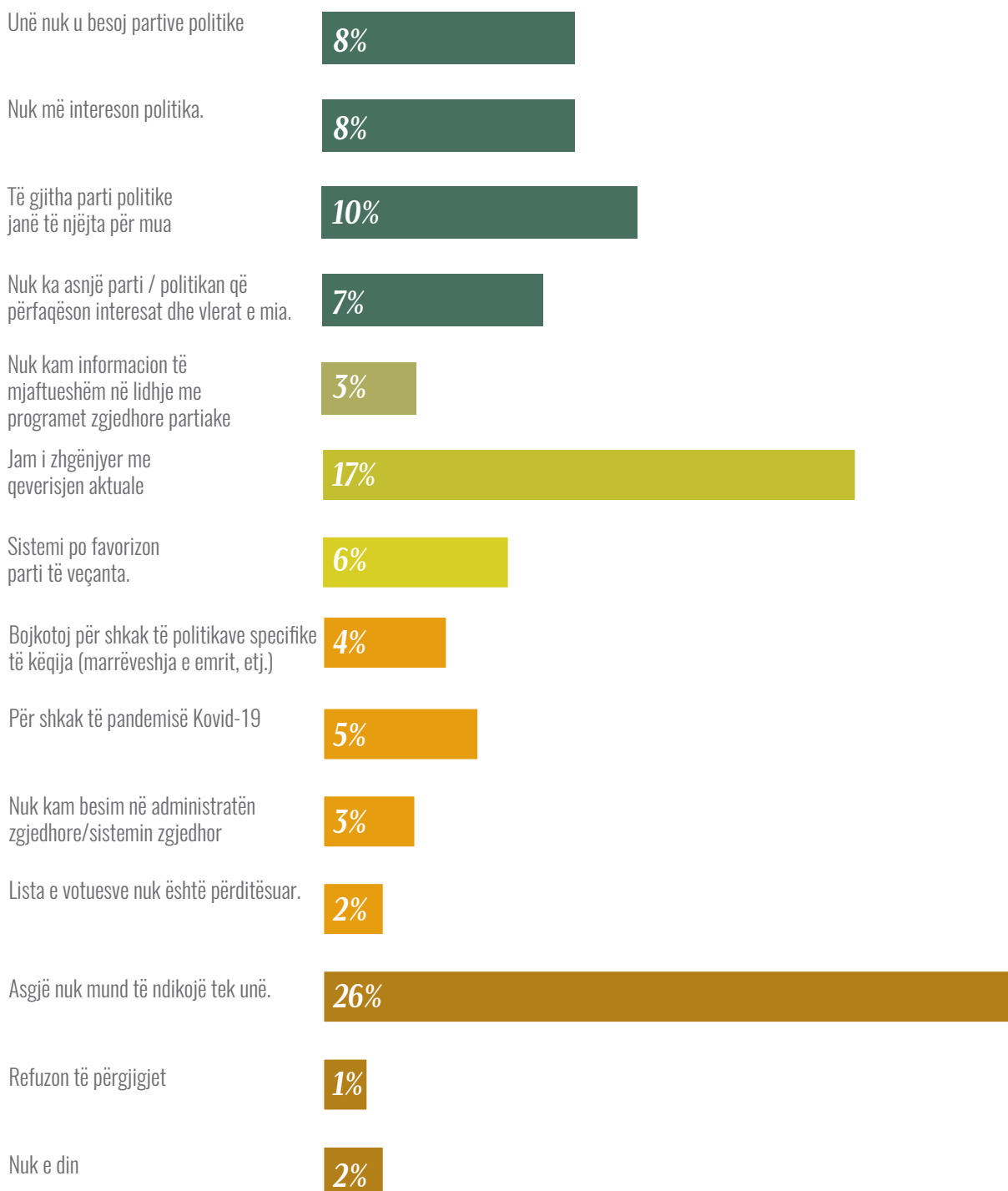
Nëse ka përfaqësues të grupeve të mëposhtme në listat e kandidatëve për zgjedhjet parlamentare ose lokale, sa ka gjasa që ju të votoni për atë parti politike?

Demotivimi për të votuar

Pakënaqësia me qeverinë aktuale dhe partitë politike është faktori kryesor që ndikon në vendimin e pjesëmarrësve të anketës për të abstenuar nga votimi.

Çfarë mund të ndikojë në vendimin tuaj për të mos votuar?

Grupi i fokusit konfirmon gjetjet e sondazhit sasior. Shumica e pjesëmarrësve në diskutim shprehin pakënaqësinë dhe zhgënjimin e tyre me punën e partive politike.

Gjetjet e grupeve të fokusit tregojnë një perceptim të përbashkët se partitë politike abuzojnë me kompetencat e tyre kur janë në detyra publike dhe shteti nuk ia del që t'i mbajë nën kontroll. Kjo gjë krijon zhgënjim dhe mosbesim tek qytetarët, duke rezultuar në apati dhe indiferencë ndaj politikës.

Si rrjedhojë, faktorët që parandalojnë qytetarët të dalin dhe të votojnë janë:

- ♦ Perceptimi se vota e tyre nuk do të ndryshojë asgjë, pasi marrëveshjet tashmë janë bërë.
- ♦ Opinioni se partitë politike llogarisin, bëjnë marrëveshje, “luajnë së bashku”.
- ♦ Indiferenca për rezultatin e zgjedhjeve për shkak të një mendimi të përhapur se “asgjë nuk do të ndryshojë”.
- ♦ Mungesa e mekanizmave të përgjegjësive për bartësit e funksioneve publike.
- ♦ Njerëzit kanë humbur besimin, “gjithçka ecën në një rreth, vetëm njerëzit humbin vazhdimisht”.
- ♦ SHBA është faktori vendimtar në formimin e koalicionit qeveritar. “Ata plotësojnë fletëvotimin e fundit”.

KOMUNIKIM ME KANDIDATËT DHE PARTITË

TV (62%), mediat sociale (9%), portalet në internet (7%), miqtë dhe anëtarët e familjes (8%) janë burimet kryesore të informacionit në lidhje me zgjedhjet.

Pjesëmarrësit në studim vunë në dukje se lajmet (59%) dhe debatet (18%) janë mënyrat më të dobishme për të siguruar informacionin për zgjedhjet, ndërsa çdo i dhjeti i anketuar (13%) nuk i ndjek fare zgjedhjet.

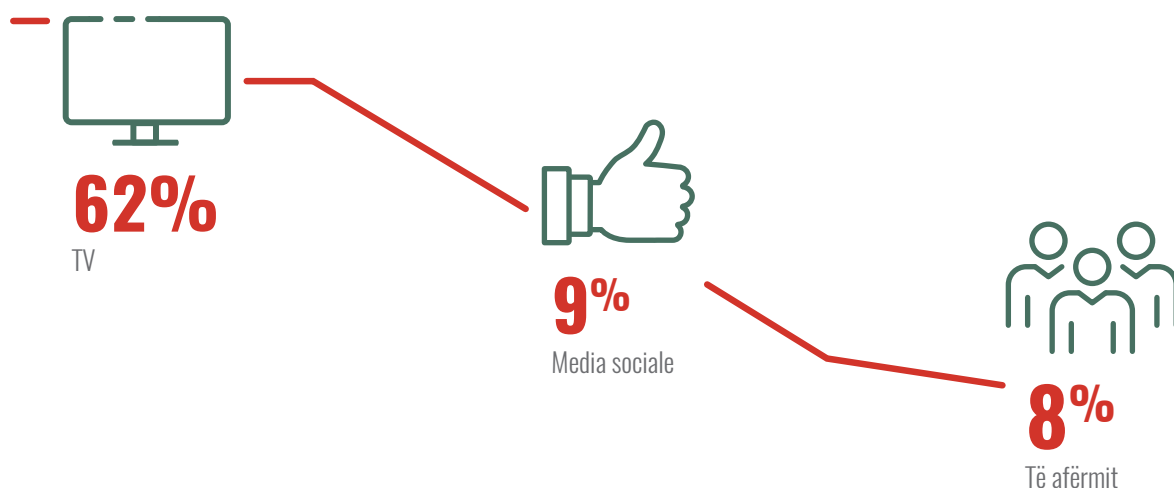
Komunikimi personal derë më derë (18%) dhe media tradicionale (18%) janë llojet e preferuara të komunikimit me kandidatët e partive dhe përfaqësuesit e zgjedhur në periudhën midis zgjedhjeve dhe të anketuarit mbështeten kryesisht në historikun politik të kandidatëve (17%).

Gjetjet e fokus grupeve tregojnë se të anketuarit i perceptojnë kontaktet para-zgjedhore të partive me qytetarët si një marifet marketingu. Të anketuarit mendojnë se **partitë politike takohen me njerëzit në periudhën parazgjedhore** për të “lypur vota” dhe kjo është hera e vetme kur ata janë të interesuar të njoftohen me nevojat e njerëzve.

Të anketuarit në grupet e fokusit shprehin një indiferencë të lartë në lidhje me programet e partive, gjë që paraqitet në të gjithë grupet e tjera demografike. Të anketuarit kanë tendencë të mendojnë se programet trajtojnë të njëjtat çështje (“rreth 80% copy-paste”) dhe bëjnë premtime joreale që bëjnë që njerëzit mos të lexojnë programet e gjata.

Për më tepër, pjesëmarrësit në sondazh do të dëshironin që partitë politike:

- ♦ Të bëjnë premtime që ata mund t'i mbajnë.
- ♦ Të bëjnë ndryshim.
- ♦ Të përdorin fondet e shtetit për mirëqenien e publikut.
- ♦ Të jenë të drejtë dhe të sqartë.
- ♦ Të jenë më empatikë ndaj qytetarëve, në vend të elitës.

Për më tepër, gjetjet e fokus grupeve tregojnë se plotësimi i nevojave dhe kërkesave të grupeve të ndryshme etnike ofendon anëtarët e bashkësive të tjera etnike. Pjesëmarrësit në diskutimin në grup theksuan se përkatësia etnike nuk duhet të ndikojë në bërjen e politikave. Programet e partive politike nuk duhet të bazohen në përfaqësimin e grupeve etnike, por të adresojnë të gjitha interesat e qytetarëve, pavarësisht nga përkatësia e tyre etnike. Ata e perceptojnë Maqedoninë e Veriut si një vend dy-kombësh, ku bashkësitë e tjera jo-shumicë janë lënë pas dore. Janë të zhgënjyer me dinamikën maqedono-shqiptare dhe konsiderojnë se vendi ose duhet të përqafojë përfshirjen ose të bëhet etnocentrik.

Në lidhje me pyetjen nëse programet e partive politike adresojnë në mënyrë të barabartë nevojat e grave dhe burrave dhe popullsisë rurale dhe urbane, të anketuarit besojnë se ekziston një ndarje e theksuar në vend. Programet e partisë përqendrohen në nevojat dhe kërkesat e anëtarëve të partisë në pushtet, ndërsa interesat e qytetarëve të tjerë neglizhohen.

“Asnjëherë nuk ka pasur dhe nuk do të ketë “një shoqëri për të gjithë”. Në këtë vend ka dygjuhësi dhe të gjitha grupet e tjera etnike përveç shqiptarëve etnikë janë të përjashtuara. Kjo parullë ishte një karrem për t'i bërë për vete bashkësitë e tjera më të vogla etnike.”
Mashkull, 46, turk etnik, Manastir

BARRIERAT

Njerëzit nga bashkësitë e tjera etnike ndajnë të njëjtat qëndrime dhe sjellje si popullata e përgjithshme për sa i përket interesit të tyre për pjesëmarrje qytetare dhe politike. Pengesat përkatëse për të gjitha grupet demografike që ndikojnë në gatishmërinë dhe aftësinë për të qenë politikisht dhe qytetarisht aktivë, janë gjithashtu të rëndësishme për Bashkësitë e tjera etnike:

- ♦ **Skepticizmi** në lidhje me fuqinë e tyre për të ndikuar në politikën në vend.
- ♦ **Niveli i ulët i besimit** në synimet dhe kapacitetin e politikanëve për të përmirësuar cilësinë e jetës.
- ♦ **Mungesa e kanaleve** për pjesëmarrje aktive.
- ♦ **Frika nga presioni dhe hakmarrja për aktivizmin qytetar.**

Sidoqoftë, sjellja qytetare dhe politike e këtij grupi demografik formohet nga pengesa specifike:

- ♦ Perceptimi se shoqëria formohet nga vlera etnike e jo nga ato qytetare.
- ♦ Perceptimi se ata jetojnë në një shoqëri bi-etnike, ku interesat e tyre nuk përfaqësohen.

REKOMANDIME

Si përgjigje ndaj këtyre sfidave dhe pengesave të identifikuara, rekomandohen një sërë ndërhyrjesh që mund të kontribuojnë në mënyrë efektive për të përmirësuar pjesëmarrjen qytetare dhe politike të etnive të tjera në vend:

Të rritet ndërgjegjësimi për rëndësinë e pjesëmarrjes në jetën socio-politike

- ♦ Përqëndrim në përshkrimin e përfitimeve të angazhimit qytetar për demokracinë dhe shoqërinë civile.
- ♦ Të identifikohen modelet e roleve dhe ndikuesve dhe të promovohen aktivitetet dhe ndikimi i tyre.

Përqëndrim në promovimin e vlerave qytetare dhe demokratike, dhe të nevojave të grupeve etnike

- ♦ Të promovohet përfshirja dhe jo shoqëria etnocentrike.
- ♦ Të promovohet arsimi, të drejtat e njeriut, shëndeti, prosperiteti, cilësia e mirë e jetës, etj.
- ♦ Të raportohen dhe diskutohen çështje që kanë të bëjnë me bashkësinë.

Përqëndrim në krijimin e listave të larmishme të kandidatëve

- ♦ Të promovohet diversiteti etnik, gjinor dhe i moshës.

Të rritet besimi në fuqinë e tyre për të ushtruar ndikim në komunitet ose shoqëri

- ♦ Të promovohen shembuj pozitivë lokalë që njihen dhe respektohen nga komuniteti dhe nënvizohet ndikimi i tyre.
- ♦ Të përmirësohet reagimi i institucioneve shtetërore dhe i partive politike ndaj nevojave të qytetarëve.

Të promovohen kanale dhe procedura për të inkurajuar pjesëmarrjen në jetën qytetare

Ky grup ka mungesë të vetëdijes për kanalet e pjesëmarrjes në jetën socio-politike.

Të krijohen aleanca:

Me mediat (dixhitale dhe tradicionale)

- ♦ Të promovohen narrativat e përqendruara në shembuj pozitivë dhe të suksesshëm të pjesëmarrjes qytetare.
- ♦ Të rritet ndërgjegjësimi në lidhje me përfitimet e pjesëmarrjes aktive qytetare.
- ♦ Të promovohen kanale dhe mënyra për pjesëmarrjen qytetare.
- ♦ Të përfshihe qytetarët në debate dhe emisione për të hapur diskutime rreth çështjeve të interesit.

Me ndikues/persona të famshëm

Të zhvillohen partneritete me ndikues për të promovuar pjesëmarrjen qytetare dhe vlerat qytetare dhe demokratike; Narrativi duhet të përqendrohet në gjithë shoqërinë në tërësi, e jo vetëm në përkatësinë etnike.

Të zgjidhen kanale përkatëse të komunikimit dhe të zbatohen të dy qasjet, tradicionalen dhe jokonvencionalen

Të përdoret televizioni për të arritur deri tek shumica e këtij grupi.

Opsionet më të rekomanduara janë edicionet e lajmeve, debatet, emisionet, studiot e hapura, etj.

Të merret parasysh përdorimi i llojeve të tjera të programeve për të arritur deri te ky segment i popullatës, për shkak të rezistencës ndaj programeve politike. Të merren parasysh programet e stilit të jetesës, shëndetit, emisionet e gatimit, etj.

Ky grup ka tendencë të preferojë stacione televizive rajonale dhe të huaja për t'u informuar lidhur me bashkësinë etnike. Të kombinohet televizioni dhe mediat sociale dhe portalet në internet për të siguruar një komunikim efektiv me këtë komunitet.

Të përdoren mediat sociale për të arritur deri tek të rinjtë, përfshirë pjesën e arsimuar dhe të punësuar të popullsisë.

- ♦ Mediat sociale janë kanali kryesor i informacionit me një potencial të madh për të angazhuar të rinjtë e këtij grupi demografik.

Të organizohen takime ballë për ballë ose ngjarje të tjera të komunitetit.

- ♦ Formati i këtyre takimeve duhet të jetë joformal, siç janë takimet në kafe, debatet, projektet e përbashkëta të komunitetit).

Të pilotohen kanale të tjera jo-tradicionale

- ♦ Të organizohen ngjarje rajonale argëtuese ose sportive.
- ♦ Të organizohen aktivitete dhe ngjarje humanitare për të nxitur interesin dhe pjesëmarrjen.